

Հավելված N 2
 ՀՀ կառավարության 2014 թվականի
 սեպտեմբերի 25 -ի N 1059 - Ա որոշման

Մ Ի Զ Ո Ց Ա Ռ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՏՈՒԿ ՊԱՀՊԱՆՎՈՂ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌԻ 2014-2020 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ

NN ը/կ	Միջոցառման անվանումը	Նպատակը	Կատարողը	Կատարման ժամկետը	Ֆինանսական ապահովումը	Ակնկալվող արդյունքը
1. Օրենսդրության կատարելագործում						
1.1	<<Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին>> ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին>> ՀՀ օրենքից բխող իրավական ակտերի մշակում և ՀՀ կառավարություն ներկայացում	օրենքի կիրարկման ապահովում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ) Երևանի պետական համալսարանի Էկոլոգիական իրավունքի	2015-2018 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Կատարելագործվել է օրենսդրությունը:

			գիտաուսումնական կենտրոն (համաձայնությամբ)			
1.2	ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող կազմակերպությունների կանոնադրությունների վերանայում և հաստատում	<<ԲՀՊՏ-ների մասին>> ՀՀ նոր օրենքին համապատասխանեցում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ)	2014-2016 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների պահպանությունը, գիտական գործունեությունը և մոնիթորինգի իրականացումը, շահագրգիռ կողմերի հետ հարաբերությունները կարգավորված են:
1.3	ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2008 թ. հոկտեմբերի 27-ի N 364-Ա հրամանով հաստատված՝ ԲՀՊՏ-ների կառավարման պլանների կազմման մեթոդական ցուցումների վերանայում	ՀՀ կառավարություն ներկայացվող կառավարման պլանների բովանդակության հստակեցում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն	2014-2015 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Կառավարման պլանների կազմումն իրականացվում է կարճ ժամանակահատվածում և սակավ ծախսատար է:
1.4	Արգելոցների և ազգային պարկերի կառավարման պլանների մշակում (վերանայում) և հաստատում	արգելոցների, ազգային պարկերի գործունեության բարելավում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն Արգելոցների և ազգային պարկերի կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ)	2014-2018 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Արգելոցների և ազգային պարկերի կառավարման գործընթացը և հարակից համայնքների հետ հարաբերությունները կարգավորված են:
1.5	Արգելավայրերի կառավարման պլանների մշակում և	արգելավայրերի գործունեության	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն	2015-2017 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ	Արգելավայրերն ունեն կառավարման

	հաստատում	բարելավում	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն		աղբյուրներ	պլաններ:
1.6	ՀՀ Լոռու և Տավուշի մարզերի բնության հուշարձանների անձնագրերի հաստատում	բնության հուշարձանների կառավարման բարելավում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն	2015 թ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Բնության հուշարձանները կառավարելի են:
1.7	ԲՀՊՏ-ների ստեղծման, ընդլայնման և պահպանման գոտիների օգտագործման հետ կապված փոխհատուցման և խրախուսման վերաբերյալ իրավական ակտի մշակում	կոնֆլիկտների մեղմացում և ԲՀՊՏ-ների արդյունավետ կառավարում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն Երևանի պետական համալսարանի Էկոլոգիական իրավունքի գիտատեսական կենտրոն (համաձայնությամբ)	2015-2017 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Փոխհատուցման և խրախուսման մեխանիզմները ներդրված են:
1.8	ԲՀՊՏ-ներում շուրջօրյա հսկողության համակարգի ներդրման վերաբերյալ իրավական ակտի մշակում	գիշերային ժամերին իրավախախտումների կանխարգելում և պահպանության իրականացում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2015-2017 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ներում շուրջօրյա հսկողության համակարգը ներդրված է:
1.9	ԲՀՊՏ-ների պահպանության ծառայության աշխատողների լրացուցիչ աշխատավարձի հաշվարկման ու խրախուսման չափորոշիչների սահմանում	ԲՀՊՏ-ների անձնակազմի ծառայողական պարտականությունների հստակեցում և խրախուսման միջոցների ապահովում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2015-2017 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների պահպանության արդյունավետությունը բարձրացել է:

1.10	ԲՀՊՏ-ների պահապանության առանձնացման չափորոշիչների սահմանում և ներդրում	պահպանությունն իրականացնող մեկ անձի կողմից պահպանության արդյունավետության ապահովում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2015-2017 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների պահպանության արդյունավետությունը բարձրացել է:
1.11	ԲՀՊՏ-ներից ստացված օգուտների արդարացի բաշխման չափորոշիչների սահմանում և ներդրում	ԲՀՊՏ-ների ինտեգրումը համայնքների սոցիալ-տնտեսական ծրագրերում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ)	2015-2017 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների և հարակից համայնքների միջև կոնֆլիկտների մեղմացում
2. Կառավարման համակարգի կատարելագործում						
2.1	ՀՀ բնապահպանության նախարարությունում ԲՀՊՏ-ների կառավարմանն աջակցող խորհրդի ստեղծում	ԲՀՊՏ-ների գործունեության համակարգում և միասնական քաղաքականության իրականացում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն ՀՀ ֆինանսների նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2014-2015 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների վերաբերյալ ընդունված որոշումների արդյունավետությունը բարձր է:
2.2	ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմի Կենսատեսությունների կառավարման գործակալության ԲՀՊՏ-ների կառավարման բաժնի իրավասությունների վերանայում, կարողությունների հզորացման և	ԲՀՊՏ-ների կառավարման մեխանիզմների բարելավում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն	2014-2015 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների կառավարումը համակարգված բնույթ է կրում:

	վերակազմավորման վերաբերյալ առաջարկությունների մշակում					
2.3	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության <<Հայանտառ>> ՊՈԱԿ-ի կառուցվածքում արգելավայրերի կառավարման բաժնի ստեղծում	<<Հայանտառ>> ՊՈԱԿ-ի ենթակայության տակ գտնվող 13 արգելավայրերի կառավարման մեխանիզմների բարելավում	ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2014-2015 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Արգելավայրերի կառավարումը համապատասխանում է ՀՀ օրենսդրությանը:
2.4	ԲՀՊՏ-ներում գիտական հետազոտությունների գերակա թեմաների որոշում (սահմանում) և իրականացում	ԲՀՊՏ-ներում բնական պաշարների պահպանության և արդյունավետ օգտագործման ապահովում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ) ՀՀ ԳԱԱ (համաձայնությամբ) Երևանի պետական համալսարանի Էկոլոգիական իրավունքի գիտատնտեսական կենտրոն (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Գիտական հետազոտությունների արդյունքներն օգտագործվում են կառավարչական որոշումներ ընդունելիս:
2.5	ԲՀՊՏ-ներում մոնիթորինգի համակարգի ներդրում և իրականացում	ԲՀՊՏ-ների կառավարման արդյունավետության բարձրացում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների կառավարման արդյունավետությունը բարձրացել է:

			(համաձայնությամբ)			
2.6	ԲՀՊՏ-ներում կադաստրի ստեղծում և վարման աշխատանքների ապահովում	ԲՀՊՏ-ներում տեղեկատվական բանկի ստեղծում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների վերաբերյալ տվյալները համակարգված են, պարբերաբար հավաքագրվում են և վերլուծվում:
2.7	ԲՀՊՏ-ներում զբոսաշրջության իրականացման կարողությունների հզորացում	զբոսաշրջության կանոնակարգում և ենթակառուցվածքների ստեղծում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ներում զբոսաշրջությունը կանոնակարգված է, ենթակառուցվածքները՝ ստեղծված:
2.8	ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող կազմակերպությունների կադրերի վերապատրաստման ծրագրի մշակում և իրականացում	կադրերի մասնագիտական պատրաստվածության մակարդակի բարձրացում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն Երևանի պետական համալսարանի էկոլոգիական իրավունքի գիտաուսումնական կենտրոն (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների կառավարման արդյունավետությունը բարձրացել է:
2.9	ԲՀՊՏ-ների վերաբերյալ հանրային իրազեկության և էկոլոգիության ծրագրի մշակում և իրականացում	հանրային իրազեկության բարձրացում և մասնակցային կառավարման գործընթացի ակտիվացում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների կառավարման արդյունավետությունը բարձրացել է:

2.10	ԲՀՊՏ-ների էկոհամակարգերի կողմից տրամադրվող ծառայություններից ստացվող օգուտների գնահատում, դրանց վերաբերյալ տեղական բնակչության շրջանակներում իրազեկության բարձրացում	ԲՀՊՏ-ներում քնօգտագործման մեխանիզմների կատարելագործման միջոցով ԲՀՊՏ-ների գործունեության ապահովում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ)	2015-2017 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ներում էկոհամակարգային ծառայությունները տնտեսապես գնահատվել են:
2.11	ԲՀՊՏ-ների տեխնիկական հզորությունների ուժեղացում	ԲՀՊՏ-ների կառավարման արդյունավետության բարձրացում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների տեխնիկական զինվածությունը բավարար է:
2.12	Համայնքային կառավարմամբ ԲՀՊՏ-ների ստեղծման փորձնական ծրագրերի մշակում և իրականացում	ԲՀՊՏ-ների համայնքային կառավարման մոդելների ներդրում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Համայնքային կառավարման մոդելները փորձարկված են:
2.13	ԲՀՊՏ-ների պահպանության, օգտագործման և էկոգոսաշրջության զարգացման գործընթացներում համայնքների մասնակցության ձևերի բացահայտում	համայնքների դերի բարձրացում և այլընտրանքային եկամուտների ստացման հնարավորությունների ընդլայնում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ) տեղական ՀԿ-ներ (համաձայնությամբ)	2016-2017 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Ստեղծվել են նախադրյալներ՝ տեղաբնակների եկամուտների ավելացման համար:

2.14	ԲՀՊՏ-ների կառավարման և ղեկավարման արդյունավետությունը գնահատելու համար մոնիթորինգի և գնահատման ծրագրերի մշակում և կիրառում	կառավարման պլաններում նշված գործողությունների և կանոնադրական գործառույթների կատարման գնահատում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2015-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ների արդյունավետ կառավարման ապահովում, կառավարման և ղեկավարման բացերի վերացում
3. ԲՀՊՏ-ների համակարգի զարգացում						
3.1	Նոր ԲՀՊՏ-ների ստեղծման, գործող ԲՀՊՏ-ների սահմանների վերանայման ծրագրի մշակում	ԲՀՊՏ-ներում կենսաբանական և լանդշաֆտային բազմազանության ներկայացվածության ապահովում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ) ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ներում կենսաբանական և լանդշաֆտային բազմազանության ներկայացվածության ապահովման նախադրյալներն ստեղծված են:
3.2	<<Ջերմուկ>> ազգային պարկի ստեղծում	Էկոհամակարգերի ամբողջականության պահպանություն	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ ԳԱԱ (համաձայնությամբ) Բնության համաշխարհային հիմնադրամի հայաստանյան գրասենյակ (համաձայնությամբ)	2017-2020 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Էկոհամակարգերի ամբողջականության պահպանությունն ապահովված է:
3.3	Իջևանի անտառային արգելավայրի ստեղծում	Էկոհամակարգերի ամբողջականության պահպանություն	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն	2015-2020 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ	Էկոհամակարգերի ամբողջականության պահպանությունն ապահովված է:

			ՀՀ ԳԱԱ (համաձայնությամբ) Բնության համաշխարհային հիմնադրամի հայաստանյան գրասենյակ (համաձայնությամբ)		աղբյուրներ	
3.4	<<Լոռու լճեր>> պահպանվող լանդշաֆտի ստեղծում	ԵՄ-ի Բեռնի կոնվենցիայով ստանձած պարտավորությունների կատարում և Էկոհամակարգերի ամբողջականության պահպանություն	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ)	2015-2016 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Էկոհամակարգերի ամբողջականության պահպանությունն ապահովված է:
3.5	<<ՀՀ Արագածոտնի, Արարատի, Արմավիրի, Գեղարքունիքի, Կոտայքի, Վայոց ձորի, Սյունիքի, Շիրակի մարզերի և Երևան քաղաքի տարածքներում գտնվող բնության հուշարձանների հաստատված ցանկի համալրման, պահպանման գոտիների տարածքների ճշգրտման, հողամասերի սահմանագատման և քարտեզագրման աշխատանքներ>> ծրագրի մշակում և իրականացում	բնության հուշարձանների ցանկի համալրում և կառավարման բարելավում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ) ՀՀ ԳԱԱ (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Բնության հուշարձանների ցանկը համալրված է, անձնագրերը հաստատված են:
3.6	Ազգային էկոլոգիական ցանցի ստեղծման գործողությունների	Էկոհամակարգերի էկոլոգիական	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն	2014-2020	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ	ՀՀ կառավարությունը

	ծրագրի մշակում	կապակցվածության ապահովում	ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ) ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ) Բնության համաշխարհային հիմնադրամի հայաստանյան գրասենյակ (համաձայնությամբ)		օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	հաստատել է Ազգային էկոլոգիական ցանցի ստեղծման հայեցակարգը, սխեմատիկ քարտեզը և դրանից բխող գործողությունների ծրագիրը
3.7	Հայաստանում կենսոլորտային պահպանավայրերի ստեղծման ծրագրի մշակում	բնապահպանական և սոցիալ-տնտեսական խնդիրների լուծում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ԲՀՊՏ-ների կառավարումն իրականացնող ՊՈԱԿ-ներ (համաձայնությամբ) ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ) Միջազգային և հասարակական կազմակերպություններ (համաձայնությամբ)	2014-2020 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Կենսոլորտային պահպանավայրերի ստեղծման նախադրյալները առկա են:
3.8	ԲՀՊՏ-ների էկոհամակարգերի և ԷԾ-ների վրա կլիմայի փոփոխության և անապատացման (հատկապես՝ լեռնահանքային արդյունաբերությամբ պայմանավորված) հնարավոր ազդեցության բացահայտում և դրա հետևանքների մեղմացմանն ուղղված	կլիմայի փոփոխության նկատմամբ լանդշաֆտների և դրանց բաղադրիչների հարմարողական մեխանիզմների ուժեղացման և հետևանքների մեղմացման պայմանների ստեղծում	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն	2015-2020 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	ԲՀՊՏ-ներում բացահայտվել են կլիմայի տաքացման նկատմամբ խոցելի տարածքները:

	գործողությունների ծրագրի մշակում և իրականացում		ՏԻՄ-եր (համաձայնությամբ) ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիա (համաձայնությամբ) Միջազգային և հասարակական կազմակերպություններ (համաձայնությամբ)			
3.9	Տարբեր ոլորտների ուսումնասիրություններում, ծրագրերում, պլաններում ԲՀՊՏ-ների համակարգի զարգացմանն սպառնացող վտանգների բացահայտում և դրանց նվազեցմանն ուղղված գործողությունների ծրագրի մշակում	ԲՀՊՏ-ների ստեղծման, սահմանների փոփոխման և արդյունավետ գործունեության համար խոչընդոտ հանդիսացող գործոնների վերացում (նվազեցում)	ՀՀ բնապահպանության նախարարություն ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարություն Երևանի պետական համալսարանի Էկոլոգիական իրավունքի գիտաուսումնական կենտրոն (համաձայնությամբ)	2015-2017 թթ.	ՀՀ պետական բյուջե և ՀՀ օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ	Նվազել են ԲՀՊՏ-ներին սպառնացող վտանգները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ-ՆԱԽԱՐԱՐ

Դ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ